

Nedre Romerike tingrett - TNERO-2013-205170

Instans	Nedre Romerike tingrett - Dom
Dato	2014-06-13
Publisert	TNERO-2013-205170
Stikkord	Familierett. Tvangsekteskap. Ekteskapsloven § 16 tredje ledd.
Sammendrag	Retten kom til at ekteskap skulle kjennes ugyldig på grunn av tvang, jf. ekteskapsloven § 16 tredje ledd. Etter en konkret vurdering kom retten til at det var benyttet «klart utilbørlig press». Uttalelser om den generelle forståelsen av bestemmelsen.
Saksgang	Nedre Romerike tingrett TNERO-2013-205170 (13-205170TVI-NERO).
Parter	A (advokat Berit Jagmann) mot B.
Forfatter	Dommerfullmektig Endre Skjelbred Refsdal.

Saken gjelder krav om å få kjent ekteskap ugyldig som følge av tvang, jf. ekteskapsloven § 16 tredje ledd.

Framstilling av saken

Saksøker, A, er en 24 år gammel kvinne som er født og oppvokst i Norge. Hennes foreldre er opprinnelig fra Pakistan. Etter fullført videregående skole arbeidet hun deltid en periode og bodde hjemme hos sine foreldre og sin yngre bror i Oslo. Saksøkte, B, er etter det opplyste også født og oppvokst i Norge, og har foreldre som opprinnelig kommer fra Pakistan.

Partene inngikk ekteskap 22. juni 2013 ved X Trossamfunn i Oslo, og A flyttet inn til Bs familie, som besto av hans far og mor, samt flere andre familiemedlemmer. Etter flere uoverensstemmelser mellom partene, brøt A med ektemannen og dro til sine foreldre den 10. august 2013.

Den 12. desember 2013 innga saksøker, ved advokat Jagmann, stevning til Nedre Romerike tingrett med påstand om at ekteskapet skulle kjennes ugyldig. Stevningen er lovlig forkynt for saksøkte, men han har ikke inngitt tilsvar.

Hovedforhandling ble holdt i Nedre Romerike tingrett den 4. juni 2014. Saksøker møtte sammen med sin prosessfullmektig og avga forklaring. Saksøkte møtte ikke. Det ble ført to vitner.

Saksøkerens påstandsgrunnlag

Saksøkeren har i den vesentlige anført:

Saksøkeren har giftet seg mot sin vilje og ved bruk av tvang. Tvangen opphørte den 10. august 2013 da saksøker returnerte til sine foreldre. Stevningen er derfor rettidig innsendt.

Ekteskapsloven § 1b forutsetter at ekteskap skal inngås frivillig. Ekteskapsloven § 16 tredje ledd åpner for at ekteskap kan kjennes ugyldig når det inngått ved tvang. Denne bestemmelsen omfatter både psykisk og fysisk tvang. Tvangen må karakteriseres som klart utilbørlig for å føre til ugyldighet. Ut fra hensynet til den sårbare gruppen som bestemmelsen er ment å verne, må det imidlertid ikke stilles for strenge krav til tvangssituasjonen før bestemmelsen gis anvendelse.

Formålet med ekteskapet var at partenes familier skulle forsones, på grunn av en 15 år gammel konflikt. Beslutningene ble tatt av partenes foreldre og slektninger uten at saksøker ble hørt. Etter at det ble bestemt at partene skulle inngå ekteskap, ga saksøker beskjed om at hun ikke ønsket å gifte seg. Hun fikk da ordre om at hun måtte gjennomføre giftemålet, til tross for sine innvendinger. Tvangen i denne saken besto i et sterkt og langvarig psykisk press fra egen og saksøktes familie om å inngå ekteskap. Dersom hun ikke aksepterte dette, var konsekvensen utstøtelse fra familien.

Ved vurderingen av tvangssituasjonen må saksøkers subjektive opplevelse legges til grunn, og forstås ut fra den kulturelle konteksten den er utøvet i. Saksøker har vokst opp med en streng og kontrollerende oppdragelse, der hun har blitt opplært til å sette familiens ære framfor seg selv. Dette har gjort henne særlig sårbar og gjorde det umulig for henne å si nei til ekteskapet. Dersom hun ikke hadde akseptert, ville dette ha ført til sterk sosial fordømmelse av ikke bare henne selv, men også hele familien, fra den norsk-pakistanske miljøet som familien tilhørte. Sett på bakgrunn av den kulturen hun er oppvokst i, fremsto det ikke som et alternativ ikke å adlyde sin egen og saksøktes familie.

Saksøkeren har nedlagt slik påstand:

1. Ekteskapet mellom A og B kjennes ugyldig.
2. A/det offentlige tilkjennes sakens omkostninger.

Saksøkte har ikke inngitt tilsvar eller møtt. Han har derfor ikke nedlagt noen formell påstand.

Rettenns vurdering:

Retten legger til grunn at saken gjelder et område uten fri rådighet, hvilket innebærer at den ikke er bundet av partenes prosesshandlinger, jf. tvisteloven § 11-4. I slike saker har også retten et særlig ansvar for å sørge for et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag, jf. tvisteloven § 21-3 andre ledd. I denne saken har den saksøkte ikke møtt eller inngitt tilsvarende, til tross for at stevning og innkallelsen til hovedforhandlingen er lovlig forkynt. I forbindelse med hovedforhandlingen ble det ført to vitner, i tillegg til saksøkers partsforklaring. Retten har derfor fått et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag, selv om saksøkte ikke er hørt.

Forutsatt at det foreligger en tvangssituasjon, legger retten til grunn at denne opphørte den 10. august 2013 da saksøker brøt med saksøkte og flyttet hjem til sin familie. Stevningen er innsendt 12. desember 2013, og derfor rettidig, jf. ekteskapsloven § 16 fjerde ledd.

Spørsmålet saken reiser, er om A «er blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettsstridig atferd», jf. ekteskapsloven § 16 tredje ledd.

Retten tar utgangspunkt i at frivillighet fra begge parter er en klar forutsetning for inngåelse av alle ekteskap, jf. ekteskapsloven § 1b. Retten til selv å bestemme hvem man skal gifte seg med er dessuten en grunnleggende menneskerettighet, jf. FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 23 nr. 3 og FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner artikkel 16 nr. 1 bokstav b.

Bestemmelsen i ekteskapsloven § 16 tredje ledd er ment å verne utsatte grupper mot tvangsekteskap. I Ot.prp.nr.44 (1993-1994) s. 12 er det fremhevet at bakgrunnen for bestemmelsen er at det kan kjennes som en merbelastning for den som blir tvunget inn i ekteskap, dersom vedkommende må gå veien om separasjon og skilsmisse for å komme seg ut. I tillegg vil det innenfor visse kulturer være et sosialt stigma knyttet til å ha status som skilt. Det er derfor et særskilt behov for å få dom på at et ekteskap er ugyldig dersom det er inngått ved tvang.

Retten tar utgangspunkt i at både fysisk og psykisk tvang omfattes av bestemmelsen. Den psykiske tvangen kan bestå i trusler om vold, men også sosiale sanksjoner som utstøtelse og sterk moralsk fordømmelse omfattes. Det er likevel ikke slik at all form for press rammes av bestemmelsen. For at regelen skal komme til anvendelse, må presset kunne karakteriseres som «rettsstridig». Kjernen i tvangsbegrepet er de handlinger som rammes av straffeloven § 222 andre ledd. Det er av Holmøy, Lødrup og Asland, *Ekteskapsloven med kommentarer*, (2013) s. 108, fremholdt at området for bestemmelsen i ekteskapsloven § 16 tredje ledd «bør være tilnærmet den samme». Det foreligger foreløpig ikke høyesterettspraksis om bestemmelsen. I underrettspraksis er det imidlertid blitt lagt til grunn at den «klart utilbørlige» atferd rammes av bestemmelsen, se blant dom fra Oslo tingrett av 17. september 2009 (TOSLO-2009-46765) og 17. september 2007 (TOSLO-2007-167243).

Ved vurderingen av tvangssituasjonen skal det tas utgangspunkt i As subjektive opplevelse av situasjonen, og det må forstås ut fra den kulturelle og sosiale konteksten som hun befant seg i på dette tidspunktet. Det er saksøker som har bevisbyrden for at det foreligger en tvangssituasjon, og det er tilstrekkelig med alminnelig sannsynlighetsovervekt, se Holmøy, Lødrup og Asland (2013) s. 110.

Retten går derfor nærmere inn på bakgrunnen for ekteskapsinngåelsen.

A er født og oppvokst i Norge, i en norsk-pakistansk familie. Hun har gjennomført videregående skole, og har etter dette jobbet deltid i ulike jobber. Hun fremstår for retten som en person med gode personlige ressurser og som velintegrert. Samtidig har hun forklart seg om en streng oppvekst i hjemmet der hun særlig etter pubertetsalderen opplevde en omfattende sosial kontroll fra familien og storfamilien, som blant annet gav seg uttrykk i innetider og regler om hvem hun kunne, og ikke kunne, tilbringe tid sammen med. Dette kontrollregimet vedvarte også lenge etter at hun var fylt 20 år, og har vært særlig motivert av å opprettholde familiens ære innad i det norsk-pakistanske miljøet, som familien har vært en del av. Hun har fra tidlig alder blitt fortalt at hun av hensyn til familiens ære, må respektere det foreldrene bestemmer, og bøye seg for dette.

Foranledningen til selve ekteskapet var en konflikt mellom partenes familie som skriver seg omkring 15 år tilbake i tid. Representanter fra saksøktes familie tok vinteren 2012 kontakt med As familie med forsøk om forsoning, og foreslo at partene skulle gifte seg. Det ble avholdt et møte i As hjem der dette ble diskutert mellom partenes foreldre, samt flere andre familiemedlemmer. A tok selv ikke del i samtalen, men overhørte deler av denne fra kjøkkenet. Møtet endte med at familiemedlemmene bestemte at partene skulle gifte seg. Noe tid senere oppsøkte saksøktes familie på nytt As familie og det ble blant annet overlevert pengегaver som et symbol på forlovelsen. Slik retten forstår, var dette et islamsk ritual, benevnt «Mahr», og innebærer at det

oppstår en forpliktelse til å inngå ekteskap. A hadde i forkant av dette ikke blitt hørt om sitt syn på ekteskapsinngåelsen.

A har forklart at hun ble sjokkert over denne fremgangsmåten. Det var imidlertid først etter noe tid at hun fortalte foreldrene at hun ikke ønsket å inngå ekteskap med saksøkte. På dette tidspunktet kjente hun ham ikke, og hadde aldri møtt ham. Konfrontert med datterens motvilje, ble moren svært emosjonell - hun gråt og formidlet at dersom ikke ekteskapet ble gjennomført, ville det medføre store konsekvenser for As og familiens anseelse innad i det norsk-pakistanske miljøet. Faren fortalte at han forlangte at hun skulle gifte seg av respekt for foreldrene, og at hun ville bli utstøtt fra familien dersom hun ikke inngikk ekteskap. Det samme ble også formidlet fra As tanter.

Til tross for As protester, fortsatte de to familiene ekteskapsplanleggingen, og det ble investert relativt store økonomiske beløp i festen. A har forklart at hun da dagen for vielsen kom, følte at hun ikke hadde noen annet valg enn å akseptere giftemålet, av frykt for den sterke sosiale fordømmelsen som ellers ville komme. Hun var også sikker på at familien ville støte henne fra seg dersom ekteskapsinngåelsen ble gjennomført. Dersom dette hadde skjedd, ville hennes anseelse i familiens norsk-pakistanske nettverk være ødelagt for alltid.

Psykolog Nadia Ansar, som har arbeidet med denne problematikken ved blant annet Alternativ til vold i flere år, avga forklaring som sakkyndig vitne i retten. Hun opplyste at i deler av de norsk-pakistanske miljøene, opplever barn et strengt kontrollregime fra tidlig alder, og jentene blir brukt som midler for å opprettholde familiens ære. I en slik situasjon vil noen barn kunne bli skjevutviklet, fordi de lever med en konstant alarmberedskap i forhold til foreldrenes bifall eller fordømmelse på deres atferd. Resultatet av oppdragelsen er at mange ikke er i stand til å stå imot presset til å inngå ekteskap med en person som foreldrene og storfamilien peker ut.

Psykolog Ansar forklarte videre at ekteskap kan bli brukt for å knytte sterkere bånd mellom ulike familier, eller som i vår sak, som forsoning mellom familier i konflikt. I slike situasjoner vil det være investert så mye prestisje i et giftemål, at dersom det ikke gjennomføres, får det store konsekvenser for de involverte familiers ære. Det er kvinnene som må bære familiens ære på sine skuldre, fordi familiens ære er knyttet til kvinnenes ærbarhet. Dette kan i seg selv oppleves som et enormt psykisk press for mange.

For retten er det viktig å påpeke at de generelle beskrivelsene som psykolog Ansar gav i sin forklaring, langt fra gjelder alle deler av det norsk-pakistanske miljøet i Norge eller muslimske miljøer i alminnelighet. Samtidig fremstår det for retten som at de mekanismene som Ansar har beskrevet, har vært gjeldende i denne konkrete saken. Etter en samlet vurdering er derfor den pressituasjonen som A har vært utsatt for, klart utilbørlig, og derfor rettstridig. Retten har ved vurdering lagt særlig vekt på at As opplevelse av tvangssituasjonen må forstås på bakgrunn av den strenge ærekulturen som hun er oppvokst i. Samlet sett har presset fra foreldre og storfamilien til å inngå ekteskap, vært så massivt at det for A har fortonet seg som at hun ikke hadde mulighet til å nekte.

Ekteskapet er derfor ugyldig. Dette betyr at ekteskapet anses som ikke inngått og at partene får status som ugifte.

Sakskostnader

Saksøker har fått fullt medhold og skal ifølge tvisteloven § 20-2 nr. 1 ha full erstatning for sine omkostninger. Retten finner at ingen av unntakene i bestemmelsens nr. 3 eller i § 20-4 får anvendelse. A har fri sakførsel. Staten skal derfor tilkjennes saksomkostningene.

Advokat Berit Jagmann, har fremlagt en omkostningsoppgave på 23160,- kroner eks. merverdiavgift, i alt 28950,- kroner. Av salæroppgaven framgår at 18335,- kroner er salær og fraværsgodtgjørelse, samt 4825,- kroner er utlegg til sakkyndig vitne.

Retten finner at kostnadene har vært nødvendige, jf. tvisteloven § 20-5.

Domsslutning

- 1. Ekteskapet inngått mellom A, født 0.0.89, og B, født 0.0.85, den 22. juni 2013, kjennes ugyldig.*
- 2. B, født 0.0.85, dømmes til å betale til staten i saksomkostninger 28.950 - tjueåttetusennihundreogfemti - kroner inklusiv merverdiavgift, innen 2 - to- uker fra dommens forkynnelse.*